

Danske Vaabenbrevsslægter. En demografisk Detailstudie.

VED

ALBERT FABRITIUS.

I indenfor det danske Samfund indtager »Vaabenbrevsslægterne« i formel Henseende en Særstilling. Ved Vaabenbreve forstaar man, som bekendt, i første Række de af Kong Christian V i Medfør af de borgerlige Betjentes Privilegier af 11. Februar 1679 § 3 udstedte Patenter, hvorved Erhververen fik Stadfæstelse paa det Vaaben, han alt havde eller agtede at føre. Om de faa Vaabenbreve, der er udstedt før 1679 og efter 1690 har der ingensinde hersket Tvivl; de er altid blevet betragtet og betragtes i vore Dage, som det de er¹; anderledes derimod med de 1679—90 udfærdigede Vaabenpatenter, der 1888 fik allerhøjeste Stadfæstelse paa at opfattes som Adelsbreve. De med disse Breve udstyrede Slægter har gennem hele det 18. og 19. Aarhundrede været anset som adlede — en Opfattelse, som kan træffes endnu i vore Dage, og som ogsaa raadede i Adelsaarbogen, indtil Thiset i 1891 blev klar over Forholdet og fra

¹ De paagældende Vaabenbreve — ialt 11 — er følgende: 1488, 3. Jan. Boisen; 1570, 10. Jan. Sadolin; 1671, 15. Juli (antedat.) Griffenfeldt; 1674, 7. Maj Rosenstiern; 1680, 31. Dec. de Petkum; 1688, 24. Maj von Münnich; 1709, 2. Marts Molino; 1774, 6. Juli Hardenberg-Reventlow; 1805, 3. Maj Schilden-Huitfeldt; 1829, 14. Aug. Greve Baudissin-Zinzendorf-Pottendorf; 1831, 11. Maj Krabbe-Carius; de svarer nærmest til, hvad man i vore Dage vilde forstaa ved Navneforandringsbevillinger.

og med Aargangen 1892 fik den rigtige Terminologi bragt til Anvendelse¹.

Thiset tog Spørgsmaalet om disse Patenter op til Undersøgelse og paaviste, at Christian V's Vaabenuddeling i disse Aar ikke involverede Nobilitering, ligesom han ved en Analyse af Brevene og en Gruppering efter de anvendte Formularer var i Stand til at vise, hvorledes Vaabenbrevenes Karakter efterhaanden ændrede sig, saaledes at man gennem trinvisse Overgange atter endte ved faktiske Nobilisationspatenter². Thisets endelige Resultat, saaledes som det nedfældede sig i »Nyt dansk Adelslexikon« (1904) kan der næppe rokkes ved, og hans Liste i Leksikonnets Afdeling II er da, efter fornyet Undersøgelse af Patenterne, lagt til Grund ved nærværende Studie.

Forskellen mellem det egentlige Adelspatent og Vaabenbrevet var — som Thiset videre har godtgjort — ganske klar for Samtiden, men den gik hurtigt i Glemme, saaledes at Vaabenbrevsslægterne tidligt for den almindelige Bevidsthed er gledet sammen med Adelen for saa ved den kongelige Resolution af 17. Oktober 1888 — der til Brug for Vallø og de øvrige adelige Klostre definerede Begrebet »dansk Adel« — at opnaa den fulde, formelle Anerkendelse³. Hvor tidligt Identificeringen af de to Arter af Patenter skal dateres, kan det være vanskeligt at afgøre, da faste Kriterier ikke foreligger, men Sandsynligheden taler dog for, at man ikke skal langt ned i det 18. Aarhundrede, før Forskellen var gaaet fuldstændig af Minde. Sammensmeltningen er utvivlsomt blevet lettet ved Indførelsen af Begrebet »Rangadel«, hvis Slægter dog i Modsætning til Vaabenbrevsslægterne fik deres Adel underkendt fra officielt Sted, da Spørgsmaalet kom for⁴, og ved at kun enkelte af Vaabenbrevsslæg-

¹ Jfr. Indledningen til Danmarks Adels Aarbog (forkortet DAA) IX, 1892.

² Thiset: Begrebet Dansk Adel. Historisk Tidsskrift, 7, II, 305—92.

³ Sst., 378.

⁴ DAA V, 1888, XIII og Thiset: anf. St., 368, jfr. R. Hoeg Brask: Angaaende den saakaldte Rangadel, Personalhist. Tidsskr. 10, III, 1936, 167—71.

terne naaede udover 2—3 Generationer, saaledes som allerede Thiset omtalte, og som det her skal nærmere dokumenteres.

Da genealogisk-heraldisk Selskab imod det 18. Aarhundredes Slutning udgav »Lexicon over adelige Familier« (1782—1813) var Vaabenbrevsslægternes Adelsskab overhovedet ikke under Debat; da Stiftsøvrighederne et halvt Aarhundrede tidligere — i Aarene 1747—49 — til Brug for den af Klevenfeldt planlagte Adels-Matrikel indsamlede Oplysninger om de i hvert enkelt Sogn boende adelige, udviste Indberetningerne, som man kunde vente af saa mange forskellige Meddelere, en saadan Sammenblanding af dansk og fremmed Adel, Brevadel og Rangadel, Vaabenbrevsslægter og borgerlige, der formentlig sig af Adel, eller hvis Moder eller Bedstemoder antoges at have været adelig, at det eneste man med Sikkerhed kan slutte heraf er den højeste Grad af Begrebsforvirring¹; kun enkelte Præster skelnede, saaledes som Johannes Aubertin i Hyllinge mellem Adel og »Parallel-Adel« (dvs. Rangadel)². Sognepræst i Slagelse, Frands Thestrup Stampes Bemærkning om Luxdorph og Helverskov: »Begge nobiliterede og benaadede med adelig Skiold og Vaaben af sl. Kong Christian dend 5te 1680«³ viser dog, at man her ved Midten af Aarhundredet ansaa Vaabenbrevsslægterne for adelige, for saa vidt man overhovedet gjorde Forsøg paa at klare sig Begreberne. Klevenfeldt medtog dem da ogsaa uden videre Kommentarer i sine Stamtavler. Herimod kunde det saa anføres, at Hans de Hofman omkring 1751 i sin Fortegnelse over Adlingerne udtrykkeligt betegnede flere af Patenterne som Vaabenbreve⁴, vistnok fordi han maa have benyttet Koncepterne til Patenterne, hvor denne Betegnelse findes. Men Medoptagelsen af disse Slægter i Fortegnelsen viser dog formentlig, at heller ikke han ansaa Vaabenbrevsslægterne for borgerlige, og ganske det samme gælder Wielandt, der i

¹ Personalhist. Tidsskr. I, 1880, II, 1881, III, 1882, IV, 1883, V, 1884, VI, 1885, 2, I, 1886 og 2, V, 1890.

² Samme IV, 1883, 322 f.

³ Samme IV, 1883, 311.

⁴ Additamenta 208, Folio (nu i Kgl. Bibl.).

sit i »Nye Tidender om lærde og curieuse Sager« 1724—30 meddelte Adelsleksikon optog de fleste af Vaabenbrevsslægterne, endskønt der intet vil kunne læses af hans stereotype Vending: »Med dette Vaaben er . . . benaadet«, »med dette Vaaben er . . . bleven aflagt«, osv. Tilføjes ved Blixencrone (som fik Adelspatent) »benaadet og i Adelstanden optaget« er for enestaaende til, at man heraf skulde kunne slutte, at Wielandt ikke regnede de med et Vaaben benaadede for Adel. Med andre Ord, allerede 1724 maa man anse Sammensmeltningen for fuldbyrdet, og man kan maaske endda med Thiset gaa saa vidt som til at hævde, at kun Kancelliets Embedsmænd ved Udfærdigelsen var klare over Distinktionen¹. Som et Vidnesbyrd om, at Familierne selv tidligt har — eller har villet have — Vaabenbrevet opfattet som et Adelspatent, kan man maaske tage Jørgen Sorterups Ligprædiken over Claus Rasch (1705), hvor det udtrykkeligt hedder, at Christian V »ham med adelig Hielm og Skiold benaadede«, hvilket Udtryk af Samtiden næppe er opfattet paa anden Maade.

Det skønnes imidlertid ikke rimeligt af denne Grund at regne samtlige de med Vaabenbreve forsynede Slægter med til den efter 1660 formelt skarpt afgrænsede Samfundsgruppe: Dansk Adel. Som afgørende for Spørgsmaalet maa her det formelle Synspunkt gøres gældende, at Christian V ikke ved Vaabenbrevstildelingen paatænkte nogen Ophøjelse i Adelstanden, og at først Resolutionen af 17. Oktober 1888 fastslog, at Vaabenbrevsslægter skulde henregnes til den danske Adel. I Tilgangslisten over den danske Adel som saadan maa følgelig de eneste overlevende Slægter Benzon og Rosenørn (den ikke friherrelige Linie) medregnes under 1888.

Naar det nu af Thiset er godtgjort, at Christian V ikke havde til Hensigt at udvide den danske Adels Rækker ved Tildelingen af Vaabenbreve, ligger det nær at spørge om, hvilket Formaal denne Institution da har haft.

Medens der foreligger uomtvistelige Vidnesbyrd om, at Hen-

¹ Thiset: Hist. Tidsskr. 7, II, 362.

sigten med Indførelsen af Greve- og Friherrestanden var at sprænge den gamle Adels faste Blok fra hinanden ved at dele »Noblessen« i en højere og en lavere Klasse, kan et saadant Hensyn eo ipso ikke have foreligget for Vaabenbrevens Vedkommende¹. Derimod er det ikke udelukket, at de borgerlige Betjentes Privilegier af 1679, ligesom senere Rangforordningerne, har tilsigtet at skabe et Mellemlinje mellem Adel- og Borgerstand og saaledes mildne den Overgang, som allerede 1660'ernes Udlæg af Kronens Jordegods med adelige Friheder havde tilvejebragt. Thiset antyder i sin foran citerede Afhandling endvidere Muligheden af fiskale Hensyn, men gaar ikke nærmere ind herpaa².

Der kan imidlertid næppe herske nogen Tvivl om, at dette sidste Moment — Hensynet til den haardt trængte Statskasse — har været saare tungtvejende. En endnu ikke publiceret Undersøgelse af Motiveringerne for de i Tiden 1649—99 udstedte Adelspatenter har klarlagt, at 50 % af de i hele Tidsrummet udstedte Nobilisationspatenter alene skyldes Protektion eller direkte Salg med Hovedvægten paa den sidste Gruppe, og alene for Christian V's Tid udgør de med disse Motiveringer udstedte Patenter 77,78 %, samtidig med at Antallet af udstedte Adelspatenter faldt væsentligt. Al Sandsynlighed taler derfor for, at man efter Emanationen af Privilegierne af 1679 har søgt at opnaa en Øgelse af Statens Indtægter ved Salg af Vaabenpatenter uden derved samtidig at øge Tilgangen til Adelen. Hele den Form, hvorunder disse Patenter uddeltes, Takseringen til 200 Rdlr. (den samme Takst som Stemplingen af Adelsbrevene) og 1680 Nedsættelsen af Taksten til det halve, da Afsætningen aabenbart viste sig trægere end beregnet, det Pres, man samtidig lagde paa de kongelige Betjente for at faa dem til at attraa Æren, gør det naturligt at opfatte Vaabenbrevene som et camoufleret Skattepaalæg paa Embedsstanden.

Forinden vi gaar over til en nærmere Behandling af Vaa-

¹ Kong Christian den Vtes Testamenter, ed. Worsaae, Kbh. 1860, 16 f.

² Thiset: Hist. Tidsskr. 7, II, 352 og særlig 357 f.

benbrevsslægterne skal det fremhæves, at man ved Ordet »Slægt« her vil forstaa den mandlige Vaabenbrevsmodtager og hans agnatiske Descendens. To Brødre, som ved samme Patent meddeles Vaaben, vil saaledes være at betragte som Stamfædre til to forskellige Slægter. I mange Tilfælde vil »Slægten« ydermere kun bestaa af Vaabenbrevsmodtageren, idet han er død ugift eller barnløs; vi har da for os, hvad Pontus E. Fahlbeck i sin Undersøgelse over Sveriges Adel kaldte for »Et-Leds Ætter«, der tillige omfatter saadanne, hvor Sønner af Erhververen er døde før Faderen.

Denne formelle Betragtning af Slægtsbegrebet er en nødvendig Forudsætning for en ensartet Behandling af en Samfundsgruppe og har maattet lægges til Grund for Undersøgelser, af hvilke den foreliggende kun udgør et enkelt Afsnit; den er tillige en naturlig og logisk Følge af Vaabenbrevstildelingens Natur, idet man jo ikke ved Behandlingen af en af disse Slægter vil kunne tage Hensyn til Erhververens ikke af Patentet omfattede Brødre eller Fætre og disses Descendens.

Den som Bilag meddelte Fortegnelse over de udstedte Vaabenbreve indeholder ialt 47 Patenter, omfattende 2 kvindelige og 51 mandlige Patentmodtagere, samt nogle Kvinder, der som Søstre til de mandlige Erhververe udtrykkeligt omfattes af Patenterne. Fra disse Kvinder maa naturligvis i Kraft af det vedtagne Slægtsbegreb bortses, naar Talen er om at behandle Vaabenbrevsslægterne, og det samme gælder naturligt de to kvindelige Patentmodtagere, Anna Margrethe Iserberg, Albrecht Gyldensparres og Kirsten Schrøder, Henning Meyercrones. Samtlige Patenter er paa eet nær tildelt Undersaatter af Christian V; Undtagelsen er Nr. 35 Charles Roulin, der var Advokat ved Parlamentet i Paris og Sekretær ved det franske Gesandtskab i Danmark; han bosatte sig ikke her og udgaar derfor ogsaa af Gruppen. Tilbage bliver saaledes 50 Slægter at behandle.

Undersøger vi nu først, hvorledes denne Gruppe er blevet til Aar for Aar, viser det sig, at der:

1679	optoges	20	Slægter	(Patent Nr. 1—16)
1680	—	5	—	(— - 17—20)
1681	—	5	—	(— - 22—26)
1682	—	4	—	(— - 27—28 og 30—31)
1683	—	3	—	(— - 32—34)
1684	—	2	—	(— - 36)
1685	—	2	—	(— - 37—38)
1686	—	3	—	(— - 39—41)
1687	—	0	—	
1688	—	4	—	(— - 42—45)
1689	—	1	—	(— - 48)
1690	—	1	—	(— - 49),

dvs. at 20 af de 50 er tilkommet i det første Aar, denne Art Patenter udstedtes, 25 eller nøjagtig Halvdelen i de to første og 30 eller $\frac{3}{5}$ i de tre første Aar; den stærkt faldende Linie illustrerer tydeligt, hvor ringe Succes denne Nyopfindelse havde.

Gaar vi dernæst over til at undersøge disse Slægters nationale Oprindelse, vil det ses, at vi kender Nationaliteten for 49 Personers Vedkommende, af hvilke 23 var af ren dansk Oprindelse og 3 yderligere maa formodes at have været det, hvortil kommer 2 danske Patentmodtagere, hvis Fædre var født i Sønderjylland, og 1, hvis Fader var født i Tyskland; fødte i Kongeriget var saaledes 26 og formodentlig endnu 3, altsaa 29 af de 49 Patent-erhververe. Af de resterende 20 var 2 Sønderjyder, 5 var Holstenere og om yderligere 2 kan det samme formodes at have været Tilfældet; endvidere vides 1 med Sikkerhed at have været Nordmand, om 2 formodes det samme, og om en fjerde vides det, at hans Fader var Sønderjyde; 1 var født i Oldenburg, men er jo ved Inddragelsen af Grevskabet blevet Kongens Under-
saat; af de resterende 6 vides de 5 med Sikkerhed at have været Tyske og om den sjette kan det samme med Rimelighed formodes. Resultatet heraf bliver altsaa, at 42 af de 49 ved deres Fødsel eller paa anden Maade har Rod indenfor Monarkiets Grænser — altsaa nøjagtig $\frac{6}{7}$ eller 85,71 $\frac{0}{100}$, medens 1 tilhørte en indvandret Slægt og 6 selv var Immigranter, alle fra Tyskland,

og det samme gælder velsagtens ogsaa Butenant von Rosenbusch (Patent Nr. 44), hvis Oprindelse er ukendt. Om noget betydeligt Tilskud af Fremmedelementer er der altsaa ikke her Tale.

Regner vi Butenant von Rosenbusch med blandt dem, der er født udenfor Monarkiets Grænser, faar vi 7 fremmede af de ialt 50 optagne Slægter, eller med andre Ord et Fremmedelement paa 14 %. Dette Tal svarer — ikke mindst i Betragtning af de smaa Talstørrelser, om hvilke det her drejer sig — forbavsende godt til det Resultat, hvortil en Undersøgelse af de i Tidsrummet 1649—99 adlede Personers Nationalitet har ført; Fremmedelementet i Tilgangen til den danske Adel ved Nobilisationer alene i det nævnte Tidsrum viste sig at være 16,98 %¹.

Disse Tal kunde tyde paa, at de Forestillinger, man i Almindelighed har gjort sig om den Strøm af fremmede, som netop i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede skal have afløst »den gamle Adel«, ved nærmere Undersøgelser vil kunne modificeres noget.

Tabel 1. Erhververnes Nationalitet.

Tilkommet	Danmark	Sdr.- jylland	Holsten	Oldenburg	Norge	Tyskland	Fælles- mon.	Fremmed	Ialt
1679—82	23	2	4	—	3	2	32	2	34
1683—86	3	—	3	—	1	3	7	3	10
1687—90	3	—	—	1	—	1	4	1	5
Ialt	29	2	7	1	4	6	43	6	49

Den samlede Oversigt herover — inddelt i 3 fire-aarige Perioder — viser, at Fremmedelementet er relativt tiltaget,

¹ Regner man hele Tilgangen til den danske Adel i det paagældende Tidsrum, altsaa baade Nobilitering, Ophøjelse i Greve- og Friherrestanden og Naturalisation stiger Procenten af fremmede til 34,78, et Tal der dog ved en nærmere Analyse viser sig at dække en nedadgaaende Kurve, saaledes at Fremmedelementet er størst i Frederik III.s første Regeringstid (indtil 1660) og derefter stedse faldende, hvad der atter hænger sammen med, at Naturalisationen efter Enevældens Indførelse var overflødiggjort.

hvad der hænger sammen med Vaabenbrevstildelingens geografiske Spredning, og navnlig med at Flertallet af Patentmodtagerne var knyttet til Civiladministrationen i videre Forstand, og af disse var atter Størsteparten tilsluttet den centrale Administration; det er denne Gruppe, til hvilken Anmodningen om at melde sig i første Række er udgaaet; da den store Tilgang i den første Periode var forbi, var det væsentligst Folk fra den lokale Administration — altsaa med Sæde i Provinsen — og Militære, som søgte Vaabenbrev. Fordelingen efter Patentmodtagerens Stilling vil klarlægge dette nærmere:

Tabel 2.

Tilkommet	Centr. adm.	Lokal adm.	Gejstlig	Diplomat	Hofetat	Landetat	Soetat	Godsejer	Ialt
1679—82	18	9	2	—	1	2	—	1	33
1683—86	—	2	—	—	—	5	1	2	10
1687—90	—	1	—	1	—	2	—	2	6
Ialt...	18	12	2	1	1	9	1	5	49

Ogsaa her bliver der kun 49 Patenterhververe at regne med, idet een, Kaptajn Ditlev Lorenz Brügmán (Patent Nr. 19) var i braunschweig-lüneburgsk Tjeneste. Af de 49 Patentmodtagere tilhørte 18 Centraladministrationen, 12 den lokale Administration, hvortil yderligere maa regnes de to gejstlige, der begge var Bisper (Glud og Kingo), 1 Diplomat og 1 Hofembedsmand, saaledes at ialt 34 falder ind under den civile Embedsstand; til Militæretaten henregnes ialt 10, hvoraf 1 i Søetaten, saaledes at kun 5 af Patentmodtagerne — alle Godsejere — ikke var i Statens Tjeneste. Af de 44 Personer, der saaledes var i civile eller militære Embeder, var 11 af de i Centraladministrationen og 4 af de i den lokale Administration ansatte, samt 1 Militærperson, tillige godsbesiddende. Med andre Ord, nøjagtig

10 % af de 50 optagne Personer var Godsejere, medens 32 % forenede Godsejervirksomheden med deres Embedsstilling, 2 % var i fremmed Tjeneste, medens 56 % alene havde deres Embeder at holde sig til.

Gaar vi nu over til at spørge, om Vaabenbrevsslægterne har vedligeholdt Forbindelsen med det Borgerskab, af hvilket de blev udskilt, eller om de — og i saa Fald i hvilken Grad — i Kraft af den tidlige Opfattelse af disse Slægter som adelige har assimileret sig med Adelen, maa vi undersøge saavel de mandlige som de kvindelige Slægtsmedlemmers ægteskabelige Forhold. Materialet hertil ligger gemt i de Stamtavler m. v., til hvilke der er henvist i de til Bilagsfortegnelsen knyttede Noter.

Ser vi nu først paa de 50 Patentmodtagere, viser det sig, at der for fires Vedkommende mangler Oplysning om de ægteskabelige Forhold; 33 var ved Optagelsen gift med eller Enkemænd efter borgerlige Hustruer; 1 var giftet ind i Brevadelen og 2 ind i danske uradelige Slægter; af de øvrige 10, der alle var ugifte ved Vaabenbrevets Udstedelse, forblev 3 i ugift Stand, og med Rimelighed kan det samme formodes om endnu 2 andre; 2 giftede sig efter Optagelsen med borgerlige Hustruer, og 3 ægtede senere Kvinder af Vaabenbrevsslægterne. Endvidere indgik 6 af Patentmodtagerne efter Optagelsen nye Ægteskaber, heraf de 3 borgerlige, 1 med en Kvinde af Brevadelen (Luxdorph ~ Adelaer), 1 med en Kvinde af holstensk Adel i Danmark (Benzon ~ Rantzau) og en med en friherrelig (Harboe ~ Baronesse Fuiren).

Af de 47 Ægteskaber, om hvilke der saaledes foreligger Oplysning, var ialt 38 med Kvinder af Borgerstanden og 3 med Kvinder af Vaabenbrevsslægterne — altsaa 41 eller 87,23 % indenfor de samme sociale Grupper; 1 var giftet ind i en dansk Linie af den holstenske Adel, 2 med Kvinder af den gamle danske Adel (Schionning ~ Grubbe og von Peperlow ~ Bille), og 3 med Kvinder af den nyeste Brevadel, deraf een af Friherrestanden (Engberg ~ Meyer crone, Luxdorph ~

Adelaer og Harboe ~ Baronesse Fui ren). Patentmodtagerne er saaledes ved Valget af deres Hustruer i meget ringe Grad gaaet uden for deres egen Kreds.

Hvad nu angaar de Ægteskaber, som er stiftet af Vaabenbrevsmodtagernes Descendens vil Fordelingen fremgaa af hostaende Tabel 3, som er inddelt i 25-aarige Perioder. Ciffrene i den første Kolonne angiver det absolutte Tal, i den anden det relative. Ved Bestemmelsen af Ægtefællens Stand er der kun taget Hensyn til det ved Ægteskabets Indgaaelse bestaaende Tilhørsforhold til en bestemt Gruppe. En borgerlig Mand, som efter Ægteskabets Indgaaelse har modtaget dansk Adelspatent eller Vaabenbrev, er saaledes opført som borgerlig; en borgerlig Kvinde, som ved sit Ægteskab med en Mand af en Vaabenbrevsslægt var Enke f. Eks. efter en Adelig er anført under den afdøde Mands Gruppebetegnelse. Det er dette Forhold, som er Skyld i den tilsyneladende Uoverensstemmelse mellem Tallene paa mandlige Ægteskaber med Kvinder af Vaabenbrevsslægterne (12) og kvindelige Ægteskaber med Mænd af denne Gruppe (16). Differencen fremkommer ved, at 3 Kvinder, som foran nævnt, er gift med Patentmodtagere, efter disses Optagelse i Gruppen, og at een Kvinde, der i andet Ægteskab (1805) blev gift med en Mand af Vaabenbrevsslægt, tidligere havde været gift ind i den gamle Adel.

I Tabellen er der regnet med følgende Grupper: Borgerlig Vaabenbrevsslægt — den gamle Adel (hvorved i den foreliggende Undersøgelse vil forstaas: dansk Uradel) — Brevadel — i Danmark naturaliseret Adel — dansk grevelig — dansk friherrelig — holstensk Adel i Danmark — fremmed Adel i Danmark (dvs. i dansk Tjeneste eller med dansk Godsbesiddelse) — Udlænding, hvorved det ikke kan anses for nødvendent at skelne mellem Stænder, idet de paagældende Medlemmer af Vaabenbrevsslægterne for Størstedelen er emigrerede og derfor maa anses for udtraadt af Gruppen.

Dersom vi nu sammentrækker disse Tabeller til Grupperne I = borgerlige og Vaabenbrevsslægter; II = Adel (dvs. Ur-, Brev- og naturaliseret Adel, samt holstensk Adel i Danmark,

Tabel 3 a. Mænd.

	Indtil 1700	1701—25	1726—50	1751—75	1776— 1800	1801—25	1826—50	1851—75	1876—88	Ialt
Borgerlig	6 54,54	7 28,00	6 37,50	4 30,76	3 27,27	6 42,86	8 61,54	8 47,06	3 60,00	51 40,80
Vaabenbrev	4 36,36	5 20,00	1 6,25	—	1 9,09	—	1 7,69	—	—	12 9,60
Ur-Adel	—	2 8,00	2 12,50	2 15,38	—	2 14,28	—	1 5,88	—	9 7,20
Brev-Adel	—	3 12,00	4 25,00	2 15,38	2 18,18	4 28,57	—	1 5,88	1 20,00	17 13,60
Natur. Adel	—	1 4,00	—	1 7,69	1 9,09	1 7,14	—	—	—	4 3,20
Grevelig	—	—	—	—	2 18,18	—	—	—	—	2 1,60
Friherrelig	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holstensk Adel .	—	—	—	—	—	1 7,14	1 7,69	—	—	2 1,60
Fremmed Adel..	—	3 12,00	1 6,25	4 30,76	2 18,18	—	—	—	—	10 8,00
Udlænding	1 9,09	4 16,00	2 12,50	—	—	—	3 23,08	7 41,18	1 20,00	18 14,40
	11 100	25 100	16 100	13 100	11 100	14 100	13 100	17 100	5 100	125 100

Tabel 3 b. Kvinder.

	Indtil 1700	1701—25	1726—50	1751—75	1776— 1800	1801—25	1826—50	1851—75	1876—88	Ialt
Borgerlig	7 38,88	13 41,94	5 26,32	3 30,00	3 27,27	2 40,00	5 45,45	5 62,50	3 75,00	46 39,32
Vaabenbrev	7 38,88	5 16,13	1 5,26	—	1 9,09	1 20,00	1 9,09	—	—	16 13,68
Ur-Adel	—	—	—	—	3 27,27	—	—	—	—	3 2,56
Brev-Adel	—	3 9,68	3 15,79	3 30,00	—	—	3 27,27	—	—	12 10,26
Natur. Adel	—	—	2 10,53	—	1 9,09	—	—	1 12,50	—	4 3,42
Grevelig	—	1 3,23	1 5,26	1 10,00	1 9,09	—	—	—	—	4 3,42
Friherrelig	1 5,56	—	1 5,26	—	—	—	—	—	—	2 1,71
Holstensk Adel .	—	1 3,23	—	—	—	—	—	—	—	1 0,85
Fremmed Adel..	2 11,11	5 16,13	5 26,32	3 30,00	2 18,18	1 20,00	1 9,09	—	—	19 16,24
Udlænding	1 5,56	3 9,68	1 5,26	—	—	1 20,00	1 9,09	2 25,00	1 25,00	10 8,55
	18 100	31 100	19 100	10 100	11 100	5 100	11 100	8 100	4 100	117 100

Grever og Friherrer); III = Fremmed Adel i Danmark og IV Udlændinge, faar vi følgende relative Tal:

Tabel 4 a. Mænd.

	for 1700	1701— 1725	1726— 1750	1751— 1775	1776— 1800	1801— 1825	1826— 1850	1851— 1875	1876— 1888	Ialt
I.....	90,90	48,00	43,75	30,76	36,36	42,86	69,23	47,06	60,00	50,40
II.....	—	24,00	37,50	38,46	45,45	57,14	7,69	11,76	20,00	27,20
III.....	—	12,00	6,25	30,76	18,18	—	—	—	—	8,00
IV.....	9,09	16,00	12,50	—	—	—	23,08	41,18	20,00	14,40
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 4 b. Kvinder.

	for 1700	1701— 1725	1726— 1750	1751— 1775	1776— 1800	1801— 1825	1826— 1850	1851— 1875	1876— 1888	Ialt
I.....	77,78	58,07	31,58	30,00	36,36	60,00	54,54	62,50	75,00	53,00
II.....	5,56	16,13	36,84	40,00	45,45	—	27,27	12,50	—	22,22
III.....	11,11	16,13	26,32	—	—	20,00	9,09	—	—	16,24
IV.....	5,56	9,68	5,26	30,00	18,18	20,00	9,09	25,00	25,00	8,55
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Det ses heraf, at taget under eet har 50,4 % af Mændene indgaaet Ægteskaber indenfor deres egen Kreds, 27,2 % har giftet sig ind i den danske Adel, 8 % har valgt deres Hustruer blandt de i Danmark levende fremmede Adelslægter og 14,4 % er søgt til Udlandet. For Kvindernes Vedkommende er 53 % forblevet indenfor Kredsen, et noget, men ikke meget større Tal end Mændenes; 22,22 % har giftet sig ind i den danske Adel — altsaa noget færre end Mændene — derimod har over dobbelt saa mange Kvinder som Mænd — 16,24 % imod 8 valgt Fremmedadelen, medens kun 8,55 — atter noget færre end Mændene — er draget udenlands.

Ser vi bort fra Ægteskaberne med Udlændinge, viser det sig, at 63 Mænd og 62 Kvinder har giftet sig indenfor deres Kreds, medens Tallet paa dem, der er søgt udenfor, er henholdsvis 44 og 45 — en forbavsende Ensartethed.

Et Blik paa Tabellerne vil imidlertid klarlægge, at de enkelte Perioder udviser temmelig stærke Udsving fra Gennemsnittet. Før 1700 ægtede nærved 91 % af Mændene Kvinder af Borger- og Vaabenbrevsslægter, men efter 1700 faldt Procenten stærkt og stadigt ned til 30,76 i Perioden 1751—75, hvorefter den langsomt steg til 69,23 i 1826—50, derpaa daler den til 47,00 i næste Periode, for saa atter at stige i det sidste Tidsafsnit. For Kvindernes Vedkommende tegner Linjen sig mere regelmæssig med Lavpunktet 30 % i Tiden 1751—75 og derefter jævn Stigning op til 75 % i den sidste Periode, bortset fra et mindre Fald i Tiden 1826—50.

Nogenlunde svarende hertil viser Assimilationen med Adelen sig at være størst i Tiden 1776—1800, medens Mændene først i den næste Periode naaede Højdepunktet med Hensyn til adelige Ægteskaber.

Det maa imidlertid ikke overses, at de absolutte Tal er saa uendeligt smaa; blot et enkelt Udslag kan totalt ændre Billedet. Mere end en Strømpil kan disse Tabeller da ikke give med Hensyn til Spørgsmaalet om Standscirculationen, og navnlig maa det fremhæves, at de enkelte Grupper — formelle som de maa være — er temmeligt grove. Indenfor hver Gruppe findes talrige Afskygninger. For Adelen Vedkommende vil de sociale, dvs. økonomiske, Forskelle være blevet stedse mere udprægede ved Periodens Slutning, end de var ved Begyndelsen, ligesom Gruppen Borgerlige rummer alle Samfundets Afskygninger fra Havnearbejdere til Folk af de højeste Rangklasser. Tallene er imidlertid for smaa til en nøjere Specifikation af Grupperne.

Det kan da kun i største Almindelighed siges, at nogen Sammensmeltning med Gruppen dansk Adel ikke har fundet Sted i større Udstrækning, at Forbindelserne mellem de to Grupper er størst i sidste Fjerdedel af det 18. og første Fjerdedel

af det 19. Aarhundrede, og at Assimileringen med Borgerskabet derefter tager til igen — et Udtryk for den tiltagende Udvisken af Standsforskellen i vort Land. Det samme synes efter et almindeligt Indtryk at have været Tilfældet med Adelen som Gruppe, men Undersøgelser af dette Problem er endnu ikke foretaget.

II.

Som nævnt i det foregaaende var der i 1888, da Vaabenbrevsslægterne opnaaede den formelle Anerkendelse som dansk Adel kun to Slægter tilbage af det oprindelige Antal 50. De øvrige 48 eller 96 % er forsvundet. Vi staar da her overfor det Problem, som i dansk Historie har været fremme siden Gustav Bangs Disputats: Den gamle Adels Forfald (1897): Slægternes Uddøen.

Det er nu ikke Hensigten med nærværende Undersøgelse at forsøge paa at løse dette Spørgsmaal, som Gustav Bang ikke havde Held til at klare paa Trods af sin noget kategoriske Udtalelse om, at hans Arbejde »maaler Dybden, hvortil man kan naa«, og at Spørgsmaalet overhovedet ikke kunde løses, hvis det ikke blev løst ved hans Forsøg paa »at hæve Skatten«¹.

Formaalet er her blot for Vaabenbrevsslægternes Vedkommende at paavise, at Gruppen næsten var uddød, før Resterne af den indlemmedes i Adelen, og at undersøge, hvornaar og hvorledes denne Uddøen har fundet Sted.

Spørgsmaalet om, hvornaar Slægterne er uddøde, besvares af Bilagsfortegnelsen, hvis Angivelser kan sammenfattes paa følgende Maade:

indtil 1700	uddøde	15	Slægter	eller	30 %
1701—1725	—	14	—	—	28 %
1726—1750	—	6	—	—	12 %
1751—1775	—	7	—	—	14 %
1776—1800	—	3	—	—	6 %
1801—1825	—	3	—	—	6 %

¹ Gustav Bang: Den gamle Adels Forfald, Kbh. 1897 (Disp.), 16.

Som det vil ses heraf, var Gruppen allerede før 1825 reduceret til de to Slægter, der bestod i 1888, og som forøvrigt endnu blomstrer, og allerede 35 Aar efter, at Tilgangen til Gruppen var ophørt, var 58 % forsvundet; ved Aaret 1800 — knapt 125 Aar efter at Tilgangen var begyndt — var 90 % gaaet bort.

Hvad nu angaar selve Slægternes Forsvinden af Gruppen, deres Uddøen, saa kan denne som bekendt antage forskellige Former. Slægterne kan dø i egentlig Forstand — den fysiske Død — hvorved Mandslinien fuldstændig udslukkes, og de kan dø i uegentlig Forstand, dvs. udgaa af den paagældende Gruppe uden at uddø fysisk. I denne uegentlige Død kan man atter skelne mellem den »nationale Død«, dvs. at Slægten forlader Gruppen ved Udvandring til fremmed Land, »heraldisk Død«, hvorved Slægtens Udtræden af Gruppen skyldes dens Overførelse til en anden formelt afgrænset Gruppe, og »social« eller »konventionel« Død, som man kunde kalde det, hvorved Slægten vel uddør paa Mandssiden, men dog er fortsat gennem illegitimt mandligt Afkom.

Det er klart, at man, saafremt man søger Aarsagerne til Slægternes Uddøen i indre Forhold, særlig i biologiske, saaledes som Gustav Bang gjorde i sin paa mange Maader fortjenstfulde, men i sine Resultater med Rette stærkt omstridte Bog, kun maa regne med den fysiske Død; Slægter, der er udvandrede eller overgaaet til en anden Gruppe — f. Eks. »sunket ned i Bondestanden«, som det hedder — eller som er fortsat gennem illegitime Forbindelser, er vel uddøde i social Betydning, set ud fra den paagældende Gruppe, men biologisk lever de og kan ikke tælle med som Beviser paa Gruppens »biologiske Degeneration«.

Det skal udtrykkeligt fremhæves her, at dette sidste Begreb næppe engang vil blive anerkendt af arvebiologiske Sagkyndige, idet den omkring Aarhundredskiftet herskende Opfattelse af Begrebet »Degeneration« ikke længere godkendes. Naar Begrebet da overhovedet omtales her, er det begrundet i, at Gustav Bang skrev sin Bog udfra sin Samtids Opfattelse af dette Pro-

blem, og netop lagde Hovedvægten paa den biologiske Degeneration, især som Følge af det stadige Indgifte i den Gruppe, han behandlede; at dette »stadige Indgifte« end ydermere synes at være et blot og bart Postulat uden Begrundelse i nogen Undersøgelse af Indgiftets Størrelse — dvs. talmæssig Bestemmelse af Anetabet — vil der forhaabentlig i en anden Sammenhæng blive Lejlighed til at paavise.

Ser vi nu paa Vaabenbrevsslægternes Uddøen, kan det straks fastslaaes, at samtlige uddøde Slægter — saavidt vides — er uddøde i egentlig — fysisk — Forstand. Forbeholdet skyldes flere Omstændigheder. For det første kan vi angaaende Spørgsmaalet om, hvorvidt nogle af Slægterne er uddøde ved »konventionel Død« kun indskrænke os til at sige, at der foreligger ikke Oplysninger om, at nogle af disse Slægter er fortsat ad illegitim Vej, men udelukket er det naturligvis ikke dermed. Tværtimod maa man sikkert ifølge den menneskelige Naturs »Skrøbelighed« altid regne med, at Tilfældet foreligger; kun sjældent vil det være direkte paaviseligt.

For det andet er der 6 Tilfælde, hvor Oplysningerne om Civilstand eller Descendens er saa mangelfulde, at Muligheden for, at disse Slægter lever i Dag, eller i hvert Fald har levet længere, end der her er regnet med, ikke kan anses for udelukket, omend Sandsynligheden herfor er saare ringe. Det gælder Generalfiskal Christen Pedersen (Patent Nr. 18), Hans Christophersen Hiort (Patent Nr. 28), Henning Wese-man (Patent Nr. 30), Christian Anton von Cramer (Patent Nr. 41), Christian Burchard von Felden (Patent Nr. 46) og Peder Pedersen Hovenbeck (Patent Nr. 47).

Af »national Død« foreligger intet Tilfælde, og af »heraldisk Død« kun eet, der dog ingen Rolle spiller, idet den paagældende Slægt faa Aar efter den formelle Udtræden af Gruppen ogsaa uddøde fysisk; det er Slægten Lerche (Patent Nr. 5), hvis sidste Mand 1751 ophøjedes i Grevestanden, men døde 1757.

Endelig skal det opgøres, hvorledes de uddøde Slægter for-deler sig med Hensyn til Antallet af Led, hvilket ligeledes vil fremgaa af Bilagsfortegnelsen. Ved Beregningen af Slægternes

Alder efter Antallet af Generationer er Pontus E. Fahlbecks Metode bragt til Anvendelse, hvorved der udfra den vedtagne Stamfader som første Led — in casu Vaabenbrevsmodtageren — kun regnes med det Antal Led, der er fra ham til den, med hvem Slægten uddøde. En Slægt, hvor Vaabenbrevsmodtageren døde som sidste Mand, derved at hans Sønner og evt. Sønnesønner døde før han selv, regnes saaledes for en »Et-Leds Slægt«. Ved Sammentrækning af de i Bilagsfortegnelsen angivne Tal faas følgende Oversigt:

1 Led = 25	Slægter =	52,1 %
2 Led = 12	— =	25,0 %
3 Led = 9	— =	18,8 %
4 Led = 2	— =	4,2 %

Med andre Ord, af de 48 Slægter naaede kun 11 udover det andet Led og kun 2 udover tredie; ingen Slægt naaede mere end 4 Generationer.

Dette Resultat for de danske Vaabenbrevsslægters Vedkommende svarer nøje til Pontus E. Fahlbecks Erfaringer med Hensyn til den svenske Adel, »att de döda ätterna varit i hög grad kortlifvade«¹. Antallet af Et-Leds-Slægter — 52,1 % — er væsentlig større end det Tal, hvortil Fahlbeck kom for den svenske Adels Vedkommende, nemlig 34,13 %, men det maa stadig erindres, at Materialet for den foreliggende Undersøgelse er saa uendelig lille, kun 48 uddøde Slægter mod den svenske Adels 1547. Hvorledes Tallene vil forholde sig i Relation til den danske Adel kan ikke paa nærværende Stadium afgøres, da Gustav Bangs Undersøgelse — i Modsætning til Fahlbecks — jo var en Individualbehandling, en Undersøgelse af Individerne løsrevne fra deres organiske Samhørighed. Det vil være forbeholdt Behandlingen af den danske Adel efter Slægter at drage Sammenligninger.

De to Vaabenbrevsslægter, der lever i Dag, har begge opnaaet niende Led uden synlige Tegn til foreløbig Udslukning.

Efter at vi saaledes med det nødvendige Forbehold har

¹ Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel, I, Lund, 1898, 327.

kunnet fastslaa, at 96 % af Gruppens Slægter er uddøde i fysisk Forstand, og har kunnet paavise Tidspunktet herfor, samt Slægternes korte Levetid efter Led, staar det endnu tilbage at undersøge, paa hvilken Maade denne Uddøen har fundet Sted, det vil sige, hvorledes Slægtens sidste Led er uddøet. Dette kan givetvis ske paa flere Maader, nemlig 1) ved at den sidste Mand dør, endnu inden han har opnaaet voksen Alder og er blevet i Stand til at fortsætte Slægten, 2) derved, at han dør ugift i voksen Alder, 3) at han ikke har Børn i sit Ægteskab, 4) at han kun har haft Døtre i Ægteskabet eller 5), at Sønner i Ægteskabet er døde før han selv.

Paa Grundlag af Bilagsfortegnelsen og det i denne anførte Kildemateriale, kan følgende Oversigt opstilles: Tallene i første Kolonne er de absolutte Tal, i den anden de relative, som for 2—4 Slægtleds Vedkommende er taget under eet.

Tabel 5.

	Sidste Mand død											
	Umyndig		Ugift		Uden Børn		Uden Sønner		Sønner † for Fader		Ubekendt	Ialt
1 Led Sl.	0	0,00	4	21,05	5	26,32	3	15,79	7	36,84	6	25
2 Led Sl.	1		3		3		3		1		1	12
3 Led Sl.	0	4,76	1	28,57	6	42,86	0	14,29	1	9,52	1	9
4 Led Sl.	0		2		0		0		0		0	2
	1	2,50	10	25,00	14	35,00	6	15,00	9	22,50	8	48

Som det vil ses heraf, har det for otte Slægters Vedkommende været umuligt at fastslaa nøjagtigt, hvorledes de uddøde. Af de 40 Slægter, for hvilke paalidelige Oplysninger har kunnet tilvejebringes, er — udtrykt i relative Tal — 2,5 døde i umyndig Alder; 25 i ugift Stand, 35 ved barnløst Ægteskab, 15 ved at der kun var Døtre i Ægteskabet og 22,5 ved at Sønnerne var døde før Faderen.

De tilsvarende Tal, som Fahlbeck er naaet til for 1452 svenske Slægter¹ var henholdsvis 1,5 — 39,7 — 24,1 — 17,3

¹ Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel, I, Lund, 1898, 362.

og 17,4; Forskellen er iøjnefaldende, men som tidligere betonet er det foreliggende Materiale ved sit ringe Omfang ikke egnet til Sammenligning i Detailler. Fahlbeck hævder — vistnok ikke med Urette — at det er en almindelig Erfaring, at det frivillige eller ufrivillige Cølibat er den hyppigst forekommende Aarsag til Slægternes Uddøen¹, en Erfaring, han saaledes fandt bekræftet i sit Materiale. Vi for vort Vedkommende maa nøjes med at fastslaa, at Cølibatet i den foreliggende lille Gruppe Vaabenbrevsslægter har spillet en mindre Rolle, og at Barnløsheden er den stærkest medvirkende Faktor ved Vaabenbrevsslægternes Forsvinden; slaar vi de sidste 3 Grupper sammen, Barnløshed, Sønneløshed og Sønners Død før Faderen, viser det sig, at 72,5 % af Slægternes Uddøen skyldes disse Aarsager.

Den ikke ubetydelige Forskel, som Fahlbeck fandt mellem Et-Leds-Slægterne og de øvrige Ætter, genfindes i dette lille Materiale — til Sammenligning er Tallene fra Fahlbecks Undersøgelse anført ved Siden af de her fundne. De angivne Tal er de relative.

Sidste Mand døde	Vaabenbrevsslægter		Fahlbeck	
	1-Led-Sl.	øvrige	1-Led-Sl.	øvrige
Umyndig.....	0	4,76	0	2,33
Ugift	21,05	28,57	23,97	48,15
Uden Børn.....	26,32	42,86	30,45	20,68
Uden Sønner	15,79	14,29	21,22	15,16
Sønner døde først.....	36,84	9,52	24,36	13,68

Men som det vil ses, forholder Forskydningerne sig ikke ens. Saaledes er Stigningen i Cølibatet væsentlig større i Fahlbecks Tal end her; Antallet af barnløse Ægteskaber for Vaabenbrevsslægternes Vedkommende er steget med omtrent 50 %, medens det i de svenske Tal er faldet med omkring $\frac{1}{3}$; Antallet af Ægteskaber uden Sønner forholder sig næsten ens her, medens ogsaa dette Tal for den svenske Adels Vedkommende dalede med omkring $\frac{1}{3}$, og Antallet af Slægter, hvor Fædrene over-

¹ Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel, I, Lund, 1898, 362.

levede deres Sønner, falder for Vaabenbrevsslægternes Vedkommende til omtrent $\frac{1}{4}$, i de svenske Tal derimod knapt til Halvdelen.

Atter her maa man dog opgive at drage Slutninger af Materialet eller af Sammenligningen og kun nøjes med at konstatere Faktum — en svagere stigende Tendens til Colibat og en stærkere til Ufrugtbarhed.

Det her vundne Resultat gælder dog kun det sidste Medlems Dødsmaade, belyser blot Aarsagerne til, at den sidste Mand ikke fortsatte Slægten. Det endelige Svar paa, hvorledes Slægterne, uddøde kan man først naa ved en fuldstændig Analyse af Slægternes Sammensætning, som den foreligger i hosstaaende Tabeller.

Ved Udarbejdelsen er ogsaa her Fahlbecks Metode lagt til Grund, saaledes, at der ved Opstillingen af disse Oversigter er regnet med det virkelige Antal Led, en Slægt har opnaaet i Mandslinien, hvorved Ledregningen altsaa bliver en anden end den ved Undersøgelsen af den sidste Mands Uddøen anvendte. Eksempelvis kan det anføres, at Slægten Suhm her maa regnes for en 5-Leds-Slægt, medens den ved forrige Undersøgelse regnedes blandt 3-Leds-Slægterne, begrundet i, at den Mand, med hvem Slægten uddøde, var Sønesøn af Patentmodtageren, altsaa 3. Led. Tabellerne udviser naturligt et Led mere end angivet ovenover, idet det sidste Led — udelukkende bestaaende af Kvinder — ikke indgaar i Ledregningen.

Kun paa eet Punkt adskiller de her opstillede Tabeller sig metodisk fra Fahlbecks, idet nemlig Fahlbecks Gruppe: »Gift eller änkring« her er opdelt i 3 Grupper: a: uden Børn; b: med Børn og c: uden Sønner. Antallet af Slægter, der kan inddrages i Tabellerne beløber sig kun til 26, idet 12 Et-Leds-Slægter ikke kan medtages og 10 Slægters Stamtavler er for ufuldstændige til at indgaa i Behandlingen — Størsteparten heraf vil sikkert vedblive at være det paa Grund af svigtende Kildemateriale (dette gælder eksempelvis Peder Bladt, der druknede »med sin Familie« 1680, og Schiønning, der med sin Hustru og »deris elskelige kiære Børn« er begravet i Holmens Kirke). —

I Tabellerne er følgende Signaturer kommet til Anvendelse:
Um. = umyndig; Ug. = Ugift i myndig Alder; UB = uden Børn; MB = med Børn; US = uden Sønner.

Tabel 6. Slægternes Sammensætning.

Antal 26.

Led	Mænd						Kvinder			Samlet
	Um.	Ug.	UB.	MB.	US.	Ialt	Døtre	Hustruer	Ialt	
2-Leds-Slægter. Antal 15.										
I.....	—	—	—	15	—	15	—	18	18	33
II.....	18	12	5	—	6	41	40	10	50	91
III.....	—	—	—	—	—	—	7	—	7	7
	18	12	5	15	6	56	47	28	75	131
3-Leds-Slægter. Antal 8.										
I.....	—	—	—	8	—	8	—	12	12	20
II.....	6	6	1	11	1	25	16	14	30	55
III.....	17	7	6	1	1	32	24	9	33	65
IV.....	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
	23	13	7	20	2	65	41	35	76	141
4-Leds-Slægter. Antal 2.										
I.....	—	—	—	2	—	2	—	3	3	5
II.....	2	2	—	4	1	9	9	6	15	24
III.....	9	1	—	3	—	13	18	5	23	36
IV.....	4	3	1	—	—	8	4	1	5	13
	15	6	1	9	1	32	31	15	46	78
5-Leds-Slægter. Antal 1.										
I.....	—	—	—	1	—	1	—	1	1	2
II.....	2	5	—	2	—	9	8	2	10	19
III.....	2	3	—	4	—	9	7	6	13	22
IV.....	8	5	1	1	—	15	6	3	9	24
V.....	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1
	13	13	1	8	—	35	21	12	33	68

Sammenligner man nu disse Tabeller med Fahlbecks tilsvarende Tal, viser det sig, som det ogsaa var at vente med det foreliggende lille Materiale, at Tallene ikke modsvarer hinanden, men Tendensen er dog tydeligvis den samme. Slægternes gennemsnitlige Bestand af Mandkøn viser sig nemlig at være:

	2-Leds-Sl.	3-Leds-Sl.	4-Leds-Sl.	5-Leds-Sl.
Vaabenbrevssl.....	3,7	8,1	16,0	35,0
Fahlbeck ¹	3,6	7,5	12,1	19,4

Den Faatallighed, som Fahlbeck paaviste for de uddøde svenske Adelsslægters Vedkommende, viser sig ogsaa her. — Fahlbeck fandt endvidere, mest regelmæssigt i 2-Leds-Slægterne, men dog med lignende Tendens i de højere Ledantal, at Antallet af Slægter med et bestemt Antal Mænd stod i omvendt Forhold til Antallet af Mænd indenfor samme². For 2-Leds-Slægterne fandt Fahlbeck, at Antallet af Slægter med 2 Mænd var 141, med 3 Mænd 95, med 4 — 67, med 5 — 43, med 6 — 21, med 7 — 11 osv. For Vaabenbrevsslægternes Vedkommende er de tilsvarende Tal med 2 Mænd 5, med 3 — 6, med 4 — 0, med 5 — 2, med 6 — 7, med 8 — 0 og med 9 — 2. Et til Størrelsen af Fahlbecks Materiale bedre svarende dansk tør saaledes antages at ville vise samme Resultat.

Paa samme Maade bekræfter selv de her foreliggende smaa Tal Fahlbecks Iagttagelse af, at de uddøde Slægter kulminerer i 2. og 3. Generation, som opvisende det største Antal Mænd, medens Nedgangen i Antal af Mænd derefter gaar jævnt. Bevægelsen kan aflæses direkte i Tabellerne.

Gaar vi dernæst over til at undersøge Forholdet mellem Antallet af de i Slægterne fødte Mænd og Kvinder, viser det sig, at de samlede Tal er henholdsvis 162 og 144, Forholdet er altsaa som 108,33 til 100, eller med et større Overskud af Drengefødsler end det nu normale. Fahlbeck fandt i sit Materiale Forholdet 99,34 til 100, altsaa et ikke ubetydeligt Overskud af Kvinder³.

¹ Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel, I, Lund, 1898, 386.

² Samme, 387.

³ Samme, 391; medvirkende til dette Billede er formentlig Materialets Ufuldstændighed.

Man vil dog for at faa et fuldstændigt og klart Billede af Forholdet være nødt til, som Fahlbeck har gjort, at analysere dette Tal nærmere, at opløse det dels i de forskellige Grupper af Slægter, dels i de enkelte Led og betragte hvert Led under eet. Denne Finsortering af Materialet kan imidlertid ikke gennemføres for en Samfundsgruppe, der kun omfatter ialt 48 Slægter, eller rettere dens Resultat vil intet som helst vise, hvoraf der vil kunne drages Slutninger. Det skal blot lige omtales, at den nærmere Undersøgelse for 2-Leds-Slægternes Vedkommende giver til Resultat, at Forholdet mellem Dreng- og Pigefødsler var som 87,2 imod 100; et Forholdstal der kunde — ogsaa paa dette Punkt — antyde Lighed med Fahlbecks Resultater, hvor Forholdet i 2-Leds-Slægterne var 88,61 mod 100. Heraf skulde man se bekræftet, hvad man ogsaa rent a priori maa tænke sig, at den væsentligste Aarsag til, at en Slægt uddør allerede i andet Slægtled er at søge i det store Overtal af Pige- børn. Det ringe Antal Sønner, Stamfaderen sætter i Verden, gør det andet Led mindre modstandsdygtigt end de mere mands- stærke Generationer, overfor Faktorer som for tidlig Død, Barnløshed og Cølibat.

Hvis vi nu samler Tabellerne under eet og undersøger, hvorledes Forholdet er mellem de forskellige Grupper, umyndige, ugifte og gifte Mænd i andet Led og senere faar vi følgende absolutte og relative Tal:

Tabel 7.

	Um.		Ug.		UB.		MB.		US.		Ialt	
2-Leds-Slægter	18	43,90	12	29,27	5	12,20	0	0,00	6	14,63	41	100
3-Leds-Slægter	23	40,35	13	22,81	7	12,28	12	21,05	2	3,50	57	100
4-Leds-Slægter	15	50,00	6	20,00	1	3,33	7	23,33	1	3,33	30	100
5-Leds-Slægter	13	38,24	13	38,24	1	2,94	7	20,59	0	0,00	34	100
	69	42,59	44	27,16	14	8,64	26	16,05	9	5,55	162	100

Med andre Ord, naar vi ser paa hele denne Del af Materialet, faar vi, at 30,24 % af samtlige fødte Mænd har været gift (heraf

8,64 barnløse, 16,05 med Børn og 5,55 alene med Døtre), medens 27,16 er døde ugifte og 42,59 % ikke har opnaaet giftefærdig Alder. Ser vi nu bort fra Antallet af umyndige og undersøger, hvor mange af de giftefærdige Mænd, der har indgaaet Ægteskab, faar vi ialt 93 Mænd, hvoraf 47,31 % forblev ugifte, medens 52,69 % giftede sig.

Disse Tal afviger i forbavsende ringe Grad fra Fahlbecks Resultat af den tilsvarende Undersøgelse, nemlig 48,5 % ugifte og 51,6 % gifte¹.

Betragter vi dernæst de indgaaede Ægteskabers Frugtbarhed, ser vi, at af ialt 49 Ægteskaber var de 14 eller 28,8 % barnløse, 26 eller 53 % var frugtbare, medens der i 9 eller 18,4 % kun var Døtre. Med andre Ord kun lidt over Halvdelen af de voksne Mænd har giftet sig og kun godt $\frac{1}{4}$ (27,96 %) har sat Sønner i Verden.

Ved Undersøgelsen af, paa hvilken Maade Slægternes sidste Mænd var uddøet — udtrykt i relative Tal 2,5 i umyndig Alder, 25 i ugift Stand, 35 ved barnløst Ægteskab, 15 ved sønneløst Ægteskab og 22,5 ved at Sønnerne døde før Faderen — fik vi klarlagt selve Afslutningen; ved den nu foretagne Analyse af Slægterne har vi tillige belyst Forløbet af den forudgaaende Proces og konstateret, i hvilket Omfang Børnedødelighed, Cölibat, Sterilitet og Kvindefødselsoverskud har virket.

Vi er dog dermed kun naaet til at bestemme Omfanget af de ydre Faktorer og deres indbyrdes Relation. Faktorerne selv kan vi — som allerede Fahlbeck fremhævede² — opstille paa Forhaand, kun deres Omfang og Forhold til hinanden kan vi talmæssigt udrede. De bagom disse ydre Faktorer liggende Aarsager vil man imidlertid ikke paa samme Maade kunne belyse talmæssigt. For Børnedødelighedens Vedkommende maa man søge Aarsagerne dels i medfødte eller erhvervede Sygdomme, dels og maaske navnlig i de hygiejniske Forhold, men blot tilnærmelsesvis bestemme, hvilken Andel de enkelte medvirkende Aarsager eller deres Samspil kan have, er umuligt. Vender vi

¹ Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel, I, Lund, 1898, 402.

² Samme, 434.

os til Cølibatet, kan vi opgøre, hvor mange af de giftfærdige Mænd, der er døde før Gennemsnitsalderen for Indtrædelsen i Ægteskabet var opnaaet, og maaske paavise Betydningen af voldsom Død ved Krig, Ulykke, Selvmord eller Epidemi osv., men at bestemme de Tilfælde, hvor Cølibatet skyldes vanskelige økonomiske Kaar eller psykisk-fysiologiske Omstændigheder (som Utilbøjelighed, Homoseksualitet, m. m. m.) lader sig ikke gøre. Og ligesaa med Steriliteten; her kan man gøre op, hvor mange Tilfælde, der kan skyldes Ægteskabets unormale Kortvarighed eller unormal Aldersforskel mellem Ægtefællerne, men afgøre hvorvidt Steriliteten skyldes Impotens, og da hos hvilken af Parterne, eller Sygdomme af saare forskellig Karakter, er givetvis ugørligt. Og hvad endelig Kvindefødslernes Overskud angaar, staar vi paa samme Trin; vi ved intet om, i hvilken Grad Fødsler af et bestemt Køn hyppigere end af det andet maaske kan bero paa arvelige Faktorer, eller hvilken Rolle eventuelt Ægteskabets Varighed og mange andre Forhold kan spille. — For de 9 Tilfælde i Vaabenbrevsmodtagernes Descendens, hvor der kun er født Døtre i Ægteskabet, er de nærmere Omstændigheder ved Ægteskabet undersøgt med det Resultat, at i 7 Tilfælde var der kun det ene Barn i Ægteskabet, og Aarsagen hertil kan i eet Tilfælde antages at være Ægteskabets Kortvarighed (2 Aar); i et andet Tilfælde var Ægtefællerne henholdsvis 66 og 36 Aar ved Ægteskabets Indgaaelse, og i et tredje var Hustruen 34 Aar, da hun blev gift; af de resterende 4 Ægteskaber med kun en Datter varede 1 i syv Aar, 1 i tyve og 1 i 44 Aar, det sidstes Varighed kan ikke bestemmes. I et Tilfælde var der 2 Døtre i et Ægteskab, som varede i ca. 10 Aar, og endelig var der i det niende Tilfælde i et Ægteskab, der varede 15 Aar, 2 Døtre, samt to Børn, der døde som smaa, og hvis Køn ikke er angivet. Dette sidste Tilfælde viser ogsaa, at en Del af Forklaringen kan ligge i Materialets Upaalidelighed. I de behandlede Stamtavler kan der selvsagt kun tages Hensyn til, hvad der er kendt; udenfor al Tvivl vil adskillige Fødsler — om hvis Køn man intet kan vide — være unddraget Forskningen — Kildematerialet svigter.

Derfor skal man ved Behandlingen af et Stof, som det der foreligger her, og som det, der forelaa baade for Gustav Bang og for Fahlbeck, være varsom med at drage endelige Slutninger og fælde kategoriske Domme om Aarsagerne til Gruppens Uddoen. Denne Varsomhed præger Fahlbecks Arbejde, og heri er utvivlsomt at søge en af Grundene til, at han og Gustav Bang paa et i det store og hele ensartet Materiale kom til diametralt modsatte Resultater.

Det, man kan gøre, er at behandle det foreliggende Stof og paavise de forskellige Faktorerers indbyrdes Relation, i mange Tilfælde vil man da kunne paavise en Tendens mod Overvægt af den ene eller den anden af disse ydre Faktorer, men fastslaa med videnskabelig Sikkerhed, hvilke dybere liggende Aarsager, der har virket sammen, og i hvilket Omfang, lader sig ikke gennemføre.

III.

Ser vi da tilbage paa Gruppen Danske Vaabenbrevsslægter, saa kan vi med Thiset hævde, at disse Slægter ikke bør medregnes under det formelle Begreb, som dækkes af Ordet dansk Adel; først 1888 opnaar de da levende to Slægter formel Anerkendelse som saadan. Vi har betragtet Christian V.s Indførelse af disse Patenter dels som et Forsøg paa ligesom ved Rangforordningerne at udligne Overgangene i de forskellige øvre Samfundslag, dels og navnlig som et camoufleret Skattepaalæg paa den Embedsklasse, hvem Æren i første Række var tiltænkt. Tallene for Tilgangen til Gruppen viser, at Institutionen kun havde ringe Held med sig, $\frac{3}{5}$ af de optagne Slægter indtraadte i Gruppen i de 3 første af de 12 Aar, i hvilke Vaabenbreve udstedtes. Antallet af Patentmodtagere er særdeles lille — ialt 50 — af hvilke 86 % hørte hjemme indenfor det dansk-norske Monarkis Grænser. Fremmedelementet udgjorde saaledes kun 14 %, men var større ved Periodens Slutning end til at begynde med, hvad der hænger sammen med, at de senere tilkomne Patentmodtagere enten var Militære eller Folk fra den lokale Administration i Rigets Yder-

kanter. Oversigten over Patentmodtagernes Stillinger viste, at 10 % var Godsejere, 32 % forenede Godsejervirksomhed og Embedsstilling og 56 % var alene Embedsmænd, medens 2 % ikke var i dansk Tjeneste.

Hvad Gruppens Forbindelse med de andre Samfundsgrupper angaar, kunde det paavises, at Patentmodtagerne, borgerlige som de alle ifølge Sagens Natur var, kun i meget ringe Grad gik udover deres egen Kreds ved Valget af Hustruer. Denne stærke Tilknytning til Borgerskabet holdt sig endnu i næste Generation, men faldt derefter, indtil Lavpunktet baade for Mænds og Kvinders Vedkommende naaedes i Perioden 1751—75, da kun $\frac{1}{3}$ af de indgaaede Ægteskaber var med ligestillede; Assimilering med den danske Adel har ikke fundet Sted i større Udstrækning, men var størst i Tiden 1775—1825. De absolutte Tals ringe Størrelse maa imidlertid stadig have i Erindring.

Det fastsloges, at 96 % af disse Slægter var døet ud før 1825, og vi har dermed set, at Gruppen Vaabenbrevsslægter var inde under den samme Skæbne som den danske Adel — paavist for et kortere Tidsrum af Gustav Bang, men paaviseligt for hele Gruppen i hele det Tidsrum, hvor tilstrækkeligt Kildestof forefindes — og som den svenske Adel, som dokumenteret af Pontus E. Fahlbeck.

Dette Resultat turde være af en vis Interesse for Spørgsmaalet om Aarsagerne til den danske Adels Uddøen, ikke mindst derved, at disse Slægter stammer fra de Lag i Samfundet — Embedspatriciatet og de borgerlige Godsbesiddere — fra hvilke en Regeneration af den danske Adel naturligt maatte forventes, og det vil ikke kunne nægtes, at dersom Gustav Bang har Ret i sine Betragtninger for den danske Adels Vedkommende, saa har det været en i overordentlig Grad degenereret Gruppe i Samfundet, Christian V har valgt at benaade med sine Vaabenbreve; det er dog næppe just dette Indtryk, man i Almindelighed har af den unge Enevældes borgerlige Støtter.

For Vaabenbrevsslægternes Vedkommende har det været muligt at paavise, at over 42 % af de i Slægterne fødte Mænd

døde før Myndighedsalderens Indtræden, at over 27 % forblev ugift, og at kun lidt over 30 % giftede sig. Af de mandvoksne Mænd var alene over 47 % ugifte, og knapt 53 % indlod sig i Ægteskab. Børnedødelighed og Cølibat har altsaa spillet en meget væsentlig Rolle for Udtyndingen af Slægterne, og da vi naaede til det sidste Led, viste det sig, at Cølibatet og navnlig Ufrugtbarhed gjorde sig stærkt gældende, det sidste Moment i stigende Grad jo højere Antal Led, Slægterne omfattede.

Antallet af Slægter var uhyre faa, og de uddøde Slægters Levetid overordentlig ringe. Denne de uddøde Slægters korte Levetid havde allerede Fahlbeck kunnet eftervise, og hans Erfaring for, at saadanne Slægter kulminerer i 2. eller 3. Slægtled

Bilag. Fortegnelse over

Nr.	Datum	Patentmodtager	Stilling
1	1679.20. 3.	<i>Moth, Mathias</i> (1649—1719) (og 3 Søstre)	Civiladministration
2	1679.20. 3.	<i>Schøller, Caspar</i> (1644—1719) <i>Schøller, Rasmus</i> (1639—90)	Civiladm. Godsejer Civiladmin.
3	1679.20. 3.	<i>Luxdorff, Bolle</i> (1643—98) (og 1 Søster) <i>Luxdorff, Peder</i> (1649—1702) <i>Luxdorff, Holger</i> (ca. 1645—88)	Civiladm. Godsejer Civiladmin. Militær
4	1679.20. 3.	<i>Mecklenburg, Friedrich</i> (1651—84)	Civiladmin.
5	1679.20. 3.	<i>Lerche, Peder Pedersen</i> (1613—83)	Civiladm. Godsejer
6	1679.20. 3.	<i>Rosenørn, Peder Madsen</i> (1642—99) (og 1 Søster)	Civiladm. Godsejer
7	1679.20. 3.	<i>Lercke, Peder Madsen</i> (1642—99)	Civiladm. Godsejer
8	1679.20. 3.	<i>Glud, Søren</i> (1621—93)	Gejstlig
9	1679.16.12.	<i>von Engberg, Andreas</i> (ca. 1630—90)	Civiladm. Godsejer
10	1679.15. 6.	<i>Kingo, Thomas</i> (1634—1702) ..	Gejstlig
11	1679.15.12.	<i>Wibe, Michael</i> (1627—90)	Hofetaten
12	1679.15.12.	<i>Brandt, Peter</i> (1644—1701)	Civiladm. Godsejer
13	1679.15.12.	<i>Rosenpalm, Poul Nielsen</i> (1629—88)	Civiladm. Godsejer
14	1679.15.12.	<i>Benzon, Niels</i> (1646—1708) <i>Benzon, Peder</i> (1652—1701)	Civiladm. Godsejer Civiladm. Godsejer
15	1679.15.12.	<i>Benzon, Hans</i> (1650—1704)	Civiladmin.
16	1679.15.12.	<i>Bladt, Peter</i> (d. 1680)	Civiladmin.

har fundet sin Bekræftelse selv i det foreliggende lille Talmateriale.

Materialets uendelige Lidenhed tillader ikke med Held den udtømmende Behandling af alle Detailler, som Fahlbecks metodisk skelsættende Studier over den svenske Adel, men paa de Punkter, hvor en Sammenligning overhovedet er mulig og forsvarlig, synes de Resultater, man kan naa til for Vaabenbrevsslægternes Vedkommende, at antyde megen Lighed mellem de to i Tid og Sted og delvis ogsaa socialt forskellige Grupper, hvad der lader ane Muligheden af, at Slægter, i den Forstand, i hvilken vi her har anvendt Ordet, til forskellig Tid og under forskellige Forhold forholder sig ens og lider den samme Skæbne.

Christian V.s Vaabenbreve 1679—90.

Nationalitet	Uddød	Antal Led	Anmærkninger
dansk (sdj.)	1719	1 (2)	Søn død før Faderen
dansk	efter 1766	4 (4)	
dansk	1705	2 (2)	
dansk	1788	3 (3)	ugift
dansk	1738	2 (2)	
dansk	1688	1 (1)	
norsk (sdj.)	efter 1684	2 (2)	
dansk	(1751)	3 (3)	
dansk		(9)	Slægten lever, 1888 Dansk Adel
dansk	1699	1 (1)	uden Børn
dansk	1719	2 (2)	
dansk	1690	1 (1)	uden Sønner
dansk	1703	1 (1)	uden Børn
dansk	1731	2 (2)	
sønderjysk	1805	3 (3)	
dansk	1754	2 (2)	
dansk		(9)	Slægten lever, 1888 Dansk Adel
dansk	efter 1764	3 (3)	
dansk	1741	2 (2)	
dansk (sdj.)	1680	1 (1?)	druknet med sin Familie 1680

Henvisningsnumrene svarer til Patenternes Nummer i Fortegnelsen. Følgende Forkortelser er anvendt: C. V. A. = Christian V.s Adelspatenter (RA). DAA = Danmarks Adels Aarbog. Ph. T. = Personalhistorisk Tidsskrift. Bricka = C. F. Bricka: Dansk Biografisk Leksikon. DBL = sammes 2den Udgave. Hirsch = Danske og norske Officerer (Kgl. Bibl.).

1. C. V. A. Nr. 24. S. O. Brenner: Stamtavle over Familien Moth (dupl.) 1929.
2. C. V. A. Nr. 25. Ph. T. 2. V., 1890, 229—33.
3. C. V. A. Nr. 26. DAA, XLI, 1924, 475—78. Ph. T. 9. V. 1937, 158.
4. C. V. A. Nr. 27. Ph. T. 2. V. 1890, 73.
5. C. V. A. Nr. 28. DAA, LI, 1934, 67 ff.
6. C. V. A. Nr. 29. DAA, XLIX, 1932, II, 146—69.
7. C. V. A. Nr. 30. DAA, LI, 1934, 69.
8. C. V. A. Nr. 31. Kr. Glud Konradsen: Stamtavle over Familien Glud, 1933.
9. C. V. A. Nr. 33. DAA, XLVII, 1930, II, 5. Bricka IV, 512.
10. C. V. A. Nr. 35. DBL, XII, 449—58.
11. C. V. A. Nr. 36. DAA, XLIV, 1927, II, 99 f.
12. C. V. A. Nr. 37. DAA, XXXVI, 1919, 493—96.
13. C. V. A. Nr. 38. Ph. T., I, 1880, 260—77.
14. C. V. A. Nr. 39. DAA, LIV, 1937, II, 11—28.
15. C. V. A. Nr. 40. DAA, LIV, 1937, II, 42.
16. C. V. A. Nr. 41. Oluf Nielsen: Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse, V, 1889, 428—30.
17. C. V. A. Nr. 42. Bricka XIV, 12—16. Hans de Hofman: Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve, I, 1755, 147.
18. C. V. A. Nr. 43. Diverse Oplysninger om ham i Kronens Skøder, Københavns Diplomatarium og Rentekammerets kgl. Resolutioner (jfr. Registrene).
19. C. V. A. Nr. 44. DAA, VIII, 1891, 82—86.
20. C. V. A. Nr. 46. Ph. T. I, 1880, 278—80. Jørgen Sorterup: Bestandigheds Amindeise forestillet i Ci. Rasch ..., hans Lefnetz Ihukommelse. Kbh. 1705
21. C. V. A. Nr. 48.
22. C. V. A. Nr. 51. Ph. T. 2. V. 1890, 243 f.
23. C. V. A. Nr. 52. Ph. T. 9. V. 1932, 255—58. Lengnicks Stamtavler. Louis Bobé: Die deutsche St. Petri Gemeinde, 1925, 454 f.
24. C. V. A. Nr. 53. DAA, XXXVI, 1919, 479—81.
25. C. V. A. Nr. 54. DAA, LIV, 1937, II, 85 f.
26. C. V. A. Nr. 55. Louis Bobé: Bremerholms Kirke og Holmens Menighed, 1920, 271.
27. C. V. A. Nr. 56. Fra Randers Amt II, 1908, 58—60.
28. C. V. A. Nr. 57.
29. C. V. A. Nr. 58.
30. C. V. A. Nr. 59. Benzons Stamtavler (RA).
31. C. V. A. Nr. 60. DAA, XXXVI, 1919, 502 f.
32. C. V. A. Nr. 63. DAA, XLIII, 1926, II, 44—46.
33. C. V. A. Nr. 64. Bricka XVI, 186—88.
34. C. V. A. Nr. 65. DAA, XLV, 1928, II, 121—28.
35. C. V. A. Nr. 66.
36. C. V. A. Nr. 67. Ph. T. 2. V. 1890, 1—31 og 92—105.